

AKA GÜNDÜZ'ÜN ÇOCUKLARA YÖNELİK ESERLERİ VE ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ YERİ

Âbide DOĞAN*

Özet: Bu makalede çocuk edebiyatı kavramı kısaca açıklanmış ve Türk edebiyatında Aka Gündüz'e kadar olan çocuk edebiyatının genel durumu verilmiştir. Aka Gündüz'ün çocuklar için yazdığı şiir, piyes ve hikâyeleri konu ve dil yönünden değerlendirilmiştir. Böylece, Aka Gündüz'ün çocuk edebiyatı alanındaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Çocuk edebiyatı, Aka Gündüz, şiir, piyes, hikâye.

Abstract: In this article, the concept of children literature is briefly explained and the general situation of children's literature up to Aka Gündüz in Turkish Literature is described. The poems, the games and the stories for children written by Aka Gündüz are evaluated on the basis of subject and language. However, the contribution of Aka Gündüz into children's literature is determined.

Key words: Children's literature, Aka Gündüz, poem, game, story.

Giriş:

Çocuk edebiyatı veya çocuk için edebiyat nedir? Konusu çocuğa yönelik, kahramanı çocuk olan eserler mi çocuk edebiyatı içinde değerlendirilmelidir? Ya da çocuk psikolojisine hitap eden, onun düşünce ve estetik yönden gelişimine katkı sağlayan eserleri mi çocuk edebiyatı olarak kabul etmeliyiz?

Araştırmacılar bir yandan çocuk edebiyatının mahiyeti üzerinde düşünceler ileri sürmekte; bir yandan da çocuk edebiyatı kavramı üzerinde tartışmaktadırlar. Çocuk edebiyatı mı? Çocuk için edebiyat mı? gibi.

Kavram ister çocuk edebiyatı, ister çocuk için edebiyat olsun, önemli olan, çocuğa psikolojik ve pedagojik yönden yararlı olabilecek, onun duygu, hayal ve düşünce dünyasının gelişmesine katkıda bulunabilecek, sanat değeri olan eserlerin verilmesidir.

Çocuklar için edebiyatın gerekliliği düşüncesi, tüm edebiyatlarda oldukça yenidir. Pedagojik araştırmalar ve matbaanın icadı çocuk edebiyatı için bir başlangıç sayılabilir. XVI. yüzyıldan itibaren basılan kitaplar arasında çocuk eğitimi ile ilgili yazıların olduğu görülür. Eski klasik eserler çocuklara uyarlanmaya başlanır. Halk edebiyatı ürünleri (fabl, masal, hikâye, destan, tekerleme, ninni, vb.) de çocuk edebiyatı için uygun materyallerdir.

Türk edebiyatında da benzer bir durum söz konusudur. Sözlü edebiyat eserleri uzun süre çocukların edebiyat ihtiyacını karşılamıştır. Yazılı edebiyatımızda da çocuklar için yazılmış eserler yok gibidir. Mevcut eserler ise nasihatnâme (pendnâme)

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi.

türündedir. Keykavus'un oğlu Gilan Şah için yazdığı (1082) *Kâbusnâme*, Nabi'nin, oğluna öğüt vermek için kaleme aldığı *Hayriye*, Sümbülzâde Vehbi'nin yine aynı amaçla meydana getirdiği *Lütfiye* adlı eserlerin çocukların dil, düşünce dünyası ve psikolojisi ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Bu eserlerde çocuk sadece kendisine nasihat edilen bir varlıktır. Dolayısıyla sadece kahramanın çocuk olması bakımından bu eserleri çocuk edebiyatı ürünleri olarak kabul etmek mümkün değildir.

Tanzimat'a gelinceye kadar çocuk edebiyatının, çoğu büyükler için söylenen halk hikâyeleri ve masallardan ibaret olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu dönemde Batıdan yapılan çeviriler çocuk edebiyatının gelişmesini de sağlamıştır. Akif Paşa'nın (ölen torunu için yazdığı mersiye hariç) ve Ethem Pertev Paşa'nın çocuktan bahseden telif ve çeviri eserler verdikleri bilinmektedir.

Tanzimat'tan sonra çocuk edebiyatının başlangıcı kabul edilebilecek eserlerden biri de Kayserili Doktor Rüştü'nün 1859'da yazdığı, ilk Türk alfabesi olarak da değerlendirilen *Nuhbet ül Etfal* (Çocukların En Seçkini) adlı eserdir. Eserin sonunda çocuklar için yazılmış, çocuklara okuma zevki veren hikâye ve fabl çevirileri yer almaktadır.

Tanzimat yazarlarından Şinasi, Recai-zâde Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat ve Muallim Naci'nin telif ve tercüme fabl, anı ve şiir örneklerini de kaydetmek gerekir. 1870'lerden sonra dergi ve gazetelerin de çocuk ilâveleri verdikleri, böylece çocuğa olan ilginin arttığı gözlenir.

Tanzimat döneminde dünya çocuk klasiklerinin çevrilmesine de hız verilmiştir. *Robinson Crusoe*, *Gulliver'in Seyahatnamesi*, *Merkez-i Arza Seyahat*, *Beş Haftada Balonla Seyahat*, *Gizli Ada*, *80 Günde Devriâlem* çocuk edebiyatı alanındaki çeviri eserlerden birkaçıdır.

İkinci Meşrutiyet'ten sonra çocuk edebiyatı gelişme göstermiştir. Bu dönemde, yeni rejimin çocuk eğitime önem verdiği görülür. Eğitimci Satı Bey'in önderliğinde İbrahim Alaattin *Çocuk Şiirleri*, Ali Ulvi Elöve *Çocuklarımıza Neşideler* ve Tevfik Fikret *Şermin* yazdıkları şiirlerle çocuklara güzellik, iyilik, doğruluk, yurtseverlik gibi değerleri aşlamayı hedeflemişlerdir.

Millî edebiyat döneminde çocuk üzerinde geniş ölçüde duran bir düşünürü görürüz: Ziya Gökalp. Manzum ve mensur masallarıyla Gökalp, çocuklara millî ve insanî değerleri telkin etmeyi amaçlamıştır. *Kızıl Elma*, *Yeni Hayat* ve *Altın Işık* bu konudaki en önemli eserleridir.

Bu dönemde çocuk edebiyatı ile uğraşan bazı isimler de şunlardır: Sıracettin Hasırcıoğlu, Ali Ekrem Bolayır, Fuat Köprülü, Mehmet Emin Yurdakul, İ. Hikmet Ertaylan, Fazıl Ahmet, A. Cevat Emre, K. Nâmi Duru ve Aka Gündüz.

Çocuk edebiyatında şiir dalında görülen gelişmeye rağmen, roman ve hikâyede bu dönemde dikkate değer çalışmalar göze çarpmaz. Bunun için Cumhuriyet dönemini, özellikle de harf devrimini beklemek gerekecektir.

1923 yılında ilân edilen Cumhuriyet'le çocuk edebiyatı alanında da önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 1928 yılında gerçekleştirilen harf devrimi bu gelişme ve

değişmeyi hızlandırmıştır. Bu dönemde eğitime büyük önem verilmiştir. Ancak savaş sonrasında tüm sıkıntılarını yaşayan bir toplumda çocuk edebiyatı aynı hızı ve gelişmeyi gösterememiştir. Çocuklar, büyükler için yazılmış eserleri -bir süre okumaya devam etmiştir. Bu dönemde çocukların zevk alarak okudukları şair ve yazarlar şunlardır: Hecenin Beş Şairi, Halide Edip, Yakup Kadri, Falih Rıfkı, Ruşen Eşref, Mamut Yesarı, Reşat Nuri ve Aka Gündüz.

Aka Gündüz'ün Çocuklara Yönelik Eserleri:

Sanat yaşamında genel olarak topluma, özel olarak da çocuklara yararlı olmak fikrine inanan Aka Gündüz, bu yolda araç olarak edebiyatı seçmiştir. Yurt Kitapları serisi yayınlamasının amacı da millî bir vazife olarak gördüğü toplumu eğitime düşüncesidir. Serinin ilk eseri olan *Türk Duygusu* adlı hikâye kitabının başında bu kitapların çıkış nedenini şöyle açıklamıştır:

“Ne yüksek perdeden, ne kısa perdeden ortaya atılmış hiçbir iddiam yok. Büyük kadirbilir milletime karşı haddini bilen ve ölünceye kadar bilecek olan bir vatandaşım. Maksadım sadedir, samimidir, şudur:

1. Köydeki çiftçiden şehirdeki yerli münevvere, okul çocuğundan kendilerini emekliye ayırmış yaşlıya kadar, hemen herkes okumak istiyor.

Bu ihtiyacı bol bol önlemek gerektir. İsterse milyonda bir zerre bile olsa ben payıma düşen millî vazifeyi görmek istedim. Bu bir.

2. Taze dimağlar ve aile çocukları için mevzuları sefil ve tehlikeli olan pis tercemelerin yerlerini artık yüzde elli eserler tutsun dedim. Edebî ölçüler ikinci derecede kalsın. Yeter ki okuyan, okuduğunun zevkini, tadını duyabilsin. Bu iki.

3. Bu kitaplarda geçmişin iyi, kötü taraflarını; halin iyiye, doğruya, güzele gidişini; inkılâbın büyüklüğünü göstermiye; bir takım bilgileri -okuyanı sıkmadan- sindirmeye çalıştım. Bu üç” (Aka Gündüz 1941: 3).

Yukarıdaki cümlelerden de anlaşılacağı gibi, genç yaşlı demeden tüm Türk milletine yararlı olmayı amaçlayan Aka Gündüz, taze dimağlar diye nitelediği çocukları okulda verilen eğitime ek olarak bazı konularda (yerli malı kullanmak, tutumlu, vatanperver olmak vb.) bilgilendirmek, zararlı yayınlardan korumak ve okuma ihtiyacını karşılamak için harekete geçmiştir.

Aka Gündüz'ün çocuklar için yazdığı eserler -kronolojik olarak- şunlardır:

1. *Çocuk Kitabı* (1928)
2. *Yazı Kitabı* (1929)
3. *Gazi Çocukları İçin* I (1933), II (1933), III (1934)
4. *Gazi'nin Gizli Ordusu* (1945)

Aka Gündüz 1928 yılında yayınlanan *Çocuk Kitabı* adlı altmış dört sayfalık eserinde, çocukları eğitici/öğretici ve milli şuur uyandırıcı yirmi beş şiire ve çocuklar arasında oynanacak manzum oyunlar ile “Koyun Kuzu Oyununa” yer vermiştir. Bu şiirlerin dili çocukların anlayabileceği niteliktedir. Eğlendirici ve faydalı olan bu eser, harf devrimi sırasında yeni harflerle basılmıştır. Kitapta şu şiirler bulun-

maktadır: Gazi, Ben Neyim?, Adım Ne?, Türk, Anadolu, Haksızlık, Merdiven, Yelkenli Gemi, Davet, Temizlik, Şehit Çocuğu, Heves, Oyunla Ders, Bir Günlük İşim, Parmaklar, İyi Çocuklarız, Lâle Masalı, At, Eşek, Deve, Köpek, İlkbahar, Sonbahar, Nüfusa Yazılalım, Sakarya. Şiirlerin başlıklarına dikkat edilirse, Aka Gündüz'ün çocukları birçok konuda eğlendirerek bilgilendirmek isteği açıkça görülür. Buraya çocukların bir zamanlar dillerinden düşürmediği, şarkı olarak da söylediği meşhur bir şiiri almak istiyorum:

BİR GÜNLÜK İŞİM

*Erken yatarım, erken kalkarım,
Bir yumurtayı sütle çalkarım.
Kızarmış ekmek, biraz da peynir,
Aman Efendim! Ne güzel yenir.*

*Erken kalkınca, karnım doyunca,
Çantaya kitap, kalem koyunca,
İster yaz olsun, ister kara kış,
Haydi mektebe! Tıpış da tıpış!*

*Elif, be, te, se, cimdalli köse!
Girmiyor artık bu o günlük derse,
Şimdi efendim, dersler medenî,
Hoca seviyor gayret edeni.*

*Mektepten başka gitmem bir yere,
Maşallahım var, hem kırk bir kere!
Kimse duymasın! Ayda dört akşam
Sinema payı! Onsuz yapamam. (Aka Gündüz 1928: 32-33)*

Aka Gündüz 1929 yılında basılan seksen sayfalık *Yazı Kitabı*'nda kitap harflerini yeni öğrenen çocuk ve yetişkinlerin daha iyi yazmalarını amaç edinmiştir. Kitapta noktalama ve imlâ kurallarının yanında, yazıyı güzelleştirmek için tekrar tekrar yazılması istenen alıştırma metinleri bulunmaktadır. Ayrıca, cümle ile ilgili bilgiler, büyük harflerin kullanılış yerleri ve rakamlardan başka, faydalı olur düşüncesiyle mektup zarflarının üstlerinin yazılışına dair örneklerle birkaç mektup örneği de kitapta yer almaktadır. Harf inkılâbından sonra bu mânâda bir esere ihtiyaç olacağı düşünüldürse, *Yazı Kitabı*'nın önemli bir boşluğu doldurduğu, çocuk ve yetişkinlere faydalı olduğu inkâr edilemez.

Aka Gündüz'e göre, tüm Türk çocukları Gazi'nin çocuklarıdır. Yazar *Gazi Çocukları İçin* genel başlığı ile üç cilt tutarında küçük piyesler yazmıştır. Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti tarafından 1933 ve 1934 yıllarında basılan bu eserler, 3., 4. ve 5. Tasarruf ve Yerli Mallar Haftası'nda bütün Türk mekteplerinde oynanmak üzere yazılmıştır. Gazi çocuklarında yerli malı kullanmak ve tasarruf etmek fikrini aşlamak amacıyla yazılan bu eserlerde konu hemen hemen aynıdır. Piyeslerin çoğu manzumdur ve hece vezni ile yazılmıştır. Dil, çocukların anlayabileceği sadeliktir.

Eserin ilk cildinde *Monolog*, *Kumpara* ve *Mallar Meydanda* başlıklı üç piyes yer almaktadır.

Monolog'da, Gazi çocuğu olduğunu ve yerli malı kullandığını gururlanarak hatırlatan bir çocuk, yerli malını tanımayan, tanımadığı için de sevmeyen ve yabancı mala hayranlık duyan başka bir çocukla konuşur. Gazi çocuğu ona ve diğerlerine tutumlu olmak ve yerli malı kullanmak konusunda tavsiyelerde bulunur.

Kumpara adlı piyeste Çankaya (Erkek) ve Özdilek (Kız) adındaki iki çocuğun kumbara ve para konusundaki düşünceleri anlatılmıştır. Bu eserle tutumlu olmanın insanı mutlu edeceği fikri verilmiş istenmiştir.

Mallar Meydanda adlı bir perdelik piyesiyle yazar, çocuklarda millî şuurun uyanmasını ister. Birkaç çocuğun kendi aralarında konuştuğu oyunda süslü çocuk meyvelerden söz eder. Memleketinde yetişenlerden habersiz olduğu için yabancı memleketlerden gelenleri beğenir. Sade çocuk onun bu haline acır. Fakat kabahat onda değil, ona bir şey öğretmeyenlerdedir, diye düşünür. Onun kendi pasını silmesi, gözünü açması, yerli malı kullanması ve asla Türk olduğunu unutmaması inancındadır. Piyenin sonuna doğru meyve şekline (incir, üzüm vb.) girmiş çocuklar, kendilerini yabancı hayranı çocuğa tanıtarak bu topraktan yetiştiklerini söylerler. Süslü çocuk tatlarına baktıktan sonra onları beğenir. Akli başına gelmiştir. Piyenin sonunda bütün çocuklar onu da aralarına alarak bir dostluk bağı kurarlar.

Bu üç oyunuyla yazar, çocuklara yerli malı kullanmayı, Türk olduklarının şuuruna varmayı, memleketlerini tanımayı, yabancı hayranı olmamayı öğretmeye çalışmaktadır. Eserin ikinci cildi 4. Tasarruf ve Yerli Malı Haftası için yazılmıştır. Bu ciltte de diğerinde olduğu gibi yerli malı kullanmak, tasarruf bilincine erişmek ve çalışmak fikri vurgulanmaktadır. Kitapta yer alan piyesler şunlardır: *Satıcı Değil Nah Kafa*, *Yemişlerin Türküsü*, *Şık Şık Eden Nedir? Arılar ve Satıcılar*.

Kitabın ilk piyesi olan *Satıcı Değil Nah Kafa*'da bir çocuk kriz içindeki bir satıcıyla konuşur. Ona isminden başlayarak dükkânında yenilikler yapması, eski miskinlik ve pisliğinden kurtulması gerektiğini söyler. Fakat satıcı eski kafalı olduğundan, yenilikleri anlayacak durumda değildir. Çareyi çocuğu kovmakta bulur. Bu piyeste "akıl yaşta değil baştadır" düşüncesiyle beraber, eski kafalıların yenilikleri anlayacak kapasitede olmadığı, yeni neslin ise uyanık ve yeniliklere açık olduğu fikri verilmiş istenmiştir.

Yemişlerin Türküsü'nde de konu yerli malı kullanmakla ilgilidir. Yerli malı kullanmanın hem ülkeye hem de millete kazanç sağlayacağını anlatıldığı oyunda çocuklar saz ve müzik eşliğinde yemişleri tanıttı türküler söylerler.

Aka Gündüz tutumluların hem paralı hem de mutlu olduklarını *Şık Şık Eden Nedir?* başlıklı üçlü ve dörtlü kıtalardan oluşan şiirleriyle de ifade etmiştir.

Arılar ise özellikle kız çocuklar için yazılmıştır. Arıların çalışkanlıkları ve aralarındaki dayanışmanın insanlara örnek olması gerektiği düşüncesinden yola çıkan yazar, burada bir kız çocuğunu arı şekline girmiş çocuklarla konuşturur. Önce tek olan arı, "Birlikten kuvvet doğar" sözünü ispatlarcasına diğer arıları da yanına çağırır. Balın methedildiği kısımda arılar kıza yerli malı kullanmayı öğütlerler.

Aka Gündüz yurdumuzun topraklarının bizlere yetecek miktarda, besin değeri yüksek meyveler yetiştirecek nitelikte olduğunu vurguladığı *Satıcılar* adlı manzum

piyesinde, çocukları meyve satarken, meyveleri de yetiştirildikleri yerlerle tanıtır. Yerli malı satan çocuklar ise alıcıların kendilerini tercih etmeleri gerektiğini söylerler.

Serinin üçüncü kitabında yer alan *Türk Şekeri*, *Kümes Oyunu*, *Çiftçiler ve Ekonomik Alfabe* başlıklı oyunlarda ise toprağın bakımı, işlenmesi, hayvanların yararları, Türk insanının çalışkanlığı, yerli mallar gibi konular ele alınmıştır.

Türk Şekeri'nde bir çocuk toprak kimliğine bürünerek bakımsız ve çorak bir toprak olduğundan şikayet ederken, Gazi oraya şeker pancarı tohumu, pulluk, çapacı ve sucu gönderir. Her birini bir çocuğun temsil ettiği ziraat aletleri el ele vererek toprağı işler ve şeker pancarı yetiştirirler. Sonra da çocukların her biri lokomotif ve vagon şekline girerek mahsulü fabrikaya götürürler. Çorak toprakların verimli hale getirilmesi için işlenip beslenmesi gerektiği ana fikrinin verildiği bu piyes de diğerleri gibi, çocuklar için eğlenceli olduğu kadar eğitici ve öğreticidir.

Kümes Oyunu'nda ise Benzigül adlı tembel ve müsrif bir kızın çiftlikteki kümes hayvanlarını uykusunu bozdukları için sevmemesi ve onlara kötü davranması konu edilmiştir. Kızın gözünde bu hayvanların hiçbir değeri ve yararı yoktur. Yazar ise oyun kahramanının bu olumsuz tavır ve düşüncelerinden yola çıkarak, kümes hayvanlarının zannettiği gibi zararlı olmadıklarını, aksine hem etinden hem de yumurtasından faydalanılan önemli bir besin kaynağı olduklarını göstermiştir.

Çiftçiler'de Türk çiftçisinin toprağına bağlı, çalışkan insanlar olduğu görüşü vardır.

Ekonomik Alfabe'de yine yerli malları konu edilmiştir. Oyunda bir çocuk yerli mallarını alfabetik sıraya göre tanıtır. Çocuklar için eğitici-öğretici olan bu oyunda da yerli mallarımızın çokluğuna dikkat çekilmiştir.

Aka Gündüz'ün çocuklara yönelik dördüncü eseri *Gazi'nin Gizli Ordusu* adlı hikâye kitabındaki birkaç hikâyedir. Buradaki hikâyeler 1930'lu yıllarda yazılıp basılmış; ancak 1945 yılında *Demirel-Meçhul Asker-Gazi'nin Gizli Ordusu* başlığı altında toplu halde yeniden yayınlanmıştır. Gazi'nin Gizli Ordusu'nda yer alan on hikâyeden üçünün kahramanı çocuktur. İstiklal Savaşı hatıralarını içeren bu kitaptaki çocuk kahramanlar da savaşın içinde yaşamakta, vatanın kurtarılması için kendilerine düşen görevi yerine getirmektedirler. Bu hikâyelerden bazıları *Türk Duygusu* adlı kitapta da yayınlanmıştır.

Kitabın ilk hikâyesi olan "Gazi'nin Gizli Ordusu"nda Bursa'da Bizim Mekteb'in müdiresi olan Zehra Abla ile kapının önünde macun satan macuncunun Gazi'ye gizli ordu hazırladıkları anlatılır. Bir gün sınıfta öğrencilerini bulamayan Zehra Abla, macuncunun çocuklara bir süredir bodrumda talim yaptırılmakta olduğunu öğrenir. Böylece Gazi'ye hazırlanan gizli bir ordunun varlığı ortaya çıkar.

Türk Duygusu'nda "Zehra Abla" adıyla yayınlanan bu hikâyede, vatanperver ve çalışkan olan Zehra Abla'yı Gazi'ye gizli bir ordu yetiştirmeye çalışan örnek bir insan olarak gösteren yazar, aynı zamanda Türk kadınının azmi ve cesareti karşısında duyduğu mutluluğu da gizlemez.

Yazar “Sus” adlı hikâyesinde ise şuurlu ve vatansever bir kız çocuğunun örnek davranışından söz eder. Burada da yine Zehra Abla vardır. Zehra Abla bir gün çocuklara defter dağıtıp düşman hakkında not almalarını söyler. Ama bir kız çocuğu bu defteri evinde değil, okulda saklar. Bu durum öğretmeni hem üzer hem de meraklandırır. Sonunda kızın, defteri evdeki casus ağabeyinden sakladığını öğrenip mutlu olur. Çünkü çocukların düşman hakkında edindikleri bilgiler askerimize yardımcı olacaktır. “Çoban Ali” adlı hikâyede ise on dört on beş yaşlarındaki Ali’nin, düşman siperlerinden geçip bir köyde bir adama mektup götürmek üzere görevlendirilişi konu edilmiştir. Ali mektubu ulaştırıp cevabını alır. Ancak, dönüşünde düşman tarafından yakalanır ve büyüyünce silah kullanmasın diye parmakları kesilir. Ali her şeye rağmen dokuz gün sonra mektubun cevabını kumandana ulaştırarak örnek bir davranış sergiler.

Aka Gündüz’ün, hikâyelerinde az da olsa çocuklara yer vermesi dikkate değer. Vatanın kurtuluşu sırasında büyükler kadar, yarının büyükleri olacak çocuklara da önemli görevler düşmektedir. Hikâyelerindeki çocukların gösterdikleri başarılar, verilen görevleri yerine getirme sorumluluğu taşımaları, cephe gerisinde büyüklerine yardım etmeleri son derece önemlidir. Türk milleti çocuğu, genci ve yaşlısıyla bir bütündür.

Sonuç

Aka gündüz çocuklara yönelik şiir, hikâye ve piyes türünde birçok eser vermiştir. Çocuk şiirleri *Çocuk Kitabı*’nda (25 şiir), hikâyeleri *Gazi’nin Gizli Ordusu*’nda (3 hikâye), piyesleri ise *Gazi’nin Çocukları İçin* adlı eserde (13 piyes) yer almaktadır.

Ayrıca harf inkılâbından sonra hem çocuklara hem de yetişkinlere yeni harfleri, rakamları, bunların yazım kurallarını, yani imlâ ve noktalama kurallarını, cümle bilgisini içeren bir de *Yazı Kitabı* yayınlamıştır.

Yazar şiir, piyes ve hikâyelerinde çoğu gerçek hayattan alınmış, inandırıcı nitelikte birçok konuyu işlemiştir. Eserlerindeki belli başlı konular şunlardır: Yerli malı kullanmak, temiz ve tutumlu olmak, yurdumuzu tanımak, yabancı hayranı olmamak, vatanını sevmek, çalışkan olmak, çorak topraklarımızı verimli hale getirmeye çalışmak, görev sorumluluğu taşımak, hayvan ve bitkilerin değerini bilmek.

Piyeslerin çoğu manzumdur ve hece vezni ile yazılmıştır. Çoğu bir perde olan piyesler – çocuğun dikkat süresi göz önüne alındığında- sıkıcı değildir. Bazıları müziklidir. Eğlendiricilikle eğitici/öğreticiliği bir araya toplayan yazarın bu konuda başarılı olduğunu kaydetmek gerekir. Şiir ve hikâyelerinde de aynı özellik göze çarpar.

Aka Gündüz’e göre millî şuurun küçük yaşlarda uyandırılması önemlidir. Çünkü ağaç yaşken eğilir. Kendisinin milliyetçi, vatanperver bir yazar olmasında Makedonya’da on iki yaşındayken tanıştığı küçük bir Bulgar kızının etkisi olmuştur. Bunu bir hatırasında şöyle anlatır:

“Bir gün herkes çay kenarında toplanmış havaya bakıyordu. Sevgilimle beraber biz de gittik. Ne var? dedik. Gündüz havada bir yıldız

görünüyor, dediler. Güzel Bulgar kızı ellerini çırparak oh, oh; diye sevindi. Neye sevinyorsun, dedim.

- Ben mi, dedi. Ne zaman güpegündüz havada bir yıldız görünmüşse, çok sürmez Türklerin başına bir felaket gelir. Ona sevinyorum...

O anda o yıldız bütün cüssesiyle, bütün ateşten savleti ile beynime indi ve o saniyeden itibaren Osmanlılıktan Türklüğe avdet ettim" (Yücebaş 1959:19).

Aka Gündüz'ün ele aldığı bütün konularda millî şuur meselesi önemli yer tutar. Çocukları eğlendirerek eğitmenin daha yararlı olacağına inanan Aka Gündüz'ün bu tür eserlerinde dil de akıcı, sade, gereksiz süs ve ayrıntıdan uzaktır. Cümleler kısa ve anlaşılır niteliktedir. Eserler bu yönüyle de çocuk yayınlarında bulunması gereken özellikleri taşımaktadır.

Okuma yazma seferberliğinin başladığı, ilkokula giden çocukların çok kısa zamanda okuma yazmayı öğrenmelerinin hedeflendiği Cumhuriyet döneminin başlangıcında çocuk edebiyatının geliştirilmesi önemli politikardan biri olduğu için, dönemin ünlü şair ve yazarları da çocuk edebiyatına yönelmişlerdir. Aka Gündüz de bunlardan biridir. Eserleriyle, çocuk edebiyatımıza önemli katkılarda bulunmuştur.

Kaynaklar

- Aka Gündüz (1928) *Çocuk Kitabı*, İstanbul: Resimli Ay Matbaası.
- _____ (1929) *Yazı Kitabı*, İstanbul: Resimli Ay Matbaası.
- _____ (1933) *Gazi Çocukları İçin I*, Ankara: Ulus Basımevi.
- _____ (1933) *Gazi Çocukları İçin II*, Ankara: Hakimiyet-i Milliye Basımevi.
- _____ (1934) *Gazi Çocukları İçin III*, Ankara: Hakimiyet-i Milliye Matbaası.
- _____ (1945) *Demirel - Meçhul Asker - Gazi'nin Gizli Ordusu*, İstanbul: Ahmet Halit Kitabevi.
- Aka Gündüz (1941) *Türk Duygusu*, Ankara: Akba Kitabevi.
- DOĞAN, Abide (1989) *Aka Gündüz*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- ENGİNÜN, İnci (1985) "Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış", *Türk Dili*, Nisan, 400: 186-194.
- OKAY, Orhan (1987) "Edebiyat Dünyasında Çocuk", *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*:43-49.
- ÖZKIRIMLI, Attila (1981) "Çocuk Edebiyatı mı?", *Gösteri*, Aralık, 13:13.
- SUCU, Müge (2000) Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerinde Çocuk Teması, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, (Yön: A. Doğan).
- URAL, Serpil (1995) Cumhuriyet Dönemi Çocuk Edebiyatı (I. Çocuk Edebiyatı Sempozyumu: 26-42), Ankara: İlesam.
- YÜCEBAŞ, Hilmi /1959) *Bütün Cepheleriyle Aka Gündüz*, İstanbul: Ahmet Yaşaroğlu Kağıtçılık T.L.Ş.